

Verslag (digitale) gebiedsbijeenkomst Lumbricus 18 november 2020

Aanleiding

Hoe zorgen we voor voldoende water van goede kwaliteit? Voor landbouw, voor natuur en voor recreatie? Hoe voorkomen we wateroverlast en verminderen we verdroging? Het zijn moeilijke opgaven, voor ons allen. Niet alleen omdat er vaak uiteenlopende waterbehoeften zijn door het jaar heen. Ook omdat het klimaat verandert en we vaker te maken krijgen met extreme neerslag en langdurige perioden van droogte. Dat heeft, zeker in hoger gelegen zandgronden, grote gevolgen. Hier is het veel lastiger dan elders om water tijdelijk te bergen of van elders aan te voeren.

Onderzoek in kennisprogramma Lumbricus

In het programma Lumbricus (2017 - 2020) werken wetenschap, waterschap en landbouw samen aan haalbare, betaalbare en uitvoerbare oplossingen voor het vraagstuk van watertekort en wateroverlast. Een van de onderdelen van Lumbricus is de proeftuin Oost waar onderzoeken zijn gedaan die zich richten op het stroomgebied van de Vecht.

Brede gebiedsbijeenkomst

Op 18 november 2020 vond digitaal een brede gebiedsbijeenkomst plaats waar deelnemers vanuit verschillende sectoren (agrariërs, terreinbeherende organisaties, provincie, waterschap) met elkaar in gesprek zijn gegaan over de betekenis van de kennis naar aanleiding van een inleidende presentatie van Dr. Ruud Bartholomeus en dilemma's geïntroduceerd door Nettie Aarnink (bestuurder waterschap Vechtstromen), Willemijne Moes (teamleider fysiek provincie Overijssel), Herman Brink (hoofd Overijssel Staatsbosbeheer) en Nicole Koks (regiobestuurder LTO noord). In subgroepen werd gediscussieerd over de ingebrachte dilemma's:

1. Balans droogte en wateroverlast: Om droogte tegen te gaan is het zaak om water beter vast te houden, maar wateroverlast door piekbuien ligt altijd op de loer. Wat is hierin een goede balans?
2. Voldoende droog in het voorjaar, voldoende voorraad in de zomer: Neerslagoverschot uit de winter vasthouden voor voorraad in de zomer is gunstig voor landbouw en natuur. Het knelpunt ligt in het voorjaar waarin landbewerking plaatsvindt. Het water dat we dan afvoeren is niet meer beschikbaar in de zomer. Hoe zorgen we ervoor dat het in het voorjaar voldoende droog is om het land op te kunnen en tegelijk in de zomer over voldoende water kunnen beschikken?
3. Omgang met watergebruik: Om de gevolgen van droogte te verminderen, zijn voorraadvorming in de bodem en aanpassing van inrichting, beheer en onderhoud van het watersysteem belangrijke maatregelen. Daarnaast is een mogelijke denkrichting, het verminderen van het gebruik van water door drinkwater, landbouw en industrie. Er is echter een tendens om juist meer water te gaan gebruiken. Hoe gaan we hiermee om?
4. Samenwerken richting een klimaatrobuust watersysteem: Waterbeheer raakt aan vele belangen. Het is een ingewikkeld vlechtwerk van landgebruik, economie, natuur, klimaatverandering, maatschappelijke opgaven, wet- en regelgeving, financiën, ... Vele partijen hebben een aandeel en verantwoordelijkheid. Samenwerken is geen optie, maar een voorwaarde. Hoe zorgen we dat deze samenwerking optimaal is?

Daarnaast vond een plenaire terugkoppeling en algemene beschouwing plaats.

Beschouwing

De discussies in de subgroepen en de algemene beschouwing lieten zien dat het onderwerp complex is en een oplossing maatwerk per gebied en per stakeholder vraagt. Samenwerking met als credo 'samen slimmer en samen sterker' is van belang. Alle aanwezigen proefden een grote mate van urgentie en spraken de wens uit dat investeringen maar ook consequenties gezamenlijk gedragen worden en niet sectoraal aangevlogen worden. De onderzoeken vanuit het onderzoeksprogramma Lumbricus laten zien dat natuurlijke maatregelen ter versterking van het natuurlijke systeem zoals bodemverbetering, berging in combinatie met technische maatregelen oplossingen kunnen bieden. Daarnaast zal acceptatie dat 'niet alles maakbaar is' een rol spelen. Het klimaat is grillig. Zowel droogteschade als natschade kan voorkomen. Met maatregelen kan de omvang van de schade beperkt worden. Alternatieve gewassen of aanpassing van het landgebruik kunnen helpen om effecten op te vangen. De aanwezigen van de bijeenkomst vonden het belangrijk dat afwegingen en keuzes voor aanpassingen in het systeem en het daarbij horende landgebruik op basis van kosten- en baten geschiedt en met kennis van bedrijfsvoering. Daarnaast is het belangrijk om naar wet- en regelgeving te kijken. Meerdere stakeholders gaven aan dat wet- en regelgeving bijvoorbeeld i.r.t. grondwateronttrekking of mogelijkheden voor het vasthouden van water als beperkende factor in een transitie richting een klimaatrobuuste werkwijze gezien werden. Een ding staat echter buiten kijf, in een land met een neerslagoverschot als het onze, state-of the art kennis en goede overlegstructuren moet het mogelijk zijn om stappen in de goede richting te zetten. De nieuwe omgevingswet biedt tevens mogelijkheden. Een centrale regie mag echter volgens de deelnemers niet ontbreken.

Vervolg

De brede gebiedsbijeenkomst werd in het kader van onderzoeksprogramma Lumbricus georganiseerd. Op 3 maart 2021 vindt het eindsymposium van Lumbricus plaats. Aanmelden kan via deze [LINK](#).

Waterschap Vechtstromen geeft daarnaast middels het traject 'Klimaatrobuust werken' vervolg aan een transitie richting een klimaatrobuust systeem. Tot slot neemt waterschap Vechtstromen als partner deel aan het vierjarige onderzoeksprogramma KLIMAP. In dit programma onderzoekt een consortium van 24 partijen, hoe het water- en bodemsysteem op de zandgronden in Nederland klimaatadaptief kan worden ingericht voor onder andere landbouw en natuur. KLIMAP is een vervolg op het onderzoeksprogramma Lumbricus.